

Tid for å ta farvel er en trist og tankevekkende beretning om hvordan en familie berøres av alvorlig sykdom og død. Denne familien opplevde mange vanskeligheter i møte med sykehus og behandlingsapparat. I mitt arbeid med kreftpasienter opplever jeg store forskjeller i hvordan den enkelte pasient og familie føler seg ivaretatt. Noen vil nok kjenne seg igjen i deler av familien Lindøes opplevelser. Boken anbefales, særlig for helsepersonell som jobber med kreftpasienter og deres familier.

Tone Skaali

Seksjon for konsultasjonspsykiatri
Fagområde psykososial onkologi
Rikshospitalet-Radiumhospitalet HF
Montebello

Utdanning av kirurger for en ny tid

Linda de Cossart, Della Fish

Cultivating a thinking surgeon

New perspectives on clinical teaching, learning and assessment
274 s, tab, ill. Shrewbury: TFM Publishing, 2005. Pris USD 41
ISBN 1-903378-26-5

Tittelen på boken kan ved første øyeblikk virke ambisiøs. Temaet er både velkjent og viktig; det dreier seg om utdanning – utdanning av kirurger for en ny tid. Begge forfatterne har solid klinisk kompetanse og

erfaring, og i tillegg har de gjennom flere år engasjert seg i utdanningsspørsmål. Forfatterne har sin bakgrunn i solid britisk tradisjon. Av nye elementer det britiske utdanningssystemet må forholde seg til, er bl.a. de nye arbeidstidsbestemmelser for underordnede leger som gjelder innen EU. Dette krever åpenbart strukturendringer for den kirurgiske utdanningen om definerte mål for utdanningen skal nås.

Boken er delt i to hoveddeler, hvor første del består av seks kapitler som omhandler mer generelle begreper; bl.a. betydningen av klinisk praksis under utdanningen, verdigrunnlaget for faget, betydningen av å definere mål for utdanningen, verdien av faglig refleksjon i en utdanningsprosess. I den siste halvdel er det i fem ulike kapitler mer om konkrete sider og situasjoner der undervisning, læring og evaluering av kunnskaper og ferdigheter under den kirurgiske utdanningsprosessen drøftes.

Forfatterne understreker at boken er ment som et praktisk hjelpemiddel for alle som er opptatt av kirurgiutdanningen. Boken inneholder et vell av tanker, tabeller, men også en del figurer som kan bidra til at vi blir oss mer bevisst viktige elementer, og kanskje

ser nye muligheter, i en utdanningssammenheng. På den annen side, det ble en tung ferd å skulle komme seg gjennom en så overlesset og fullpakket bok om dette temaet. Boken egner seg neppe verken som en introduksjon til temaet eller som en bok man leser fra perm til perm. Alle som har ansvar for, og er involvert i utdanning av kirurger, vil nok finne nyttige poenger og sikkert også enkelte klargjørende tabeller og figurer som kan stimulere både pedagogiske og praktiske sider ved den kirurgiske spesialistutdanningen i egen avdeling. Men stoffet er i seg selv ikke så lett tilgjengelig, og layout er ikke direkte spennende.

Boken kommer som paperback og er trykt på solid papir. En god indeks og en tilsynelatende oppdatert referanseliste gjør boken egnet også for korte konsultasjoner. I dette ligger kanskje en mulighet om man ønsker å bedrive kulturarbeid av og for kirurger; små og gjentatte svelgbare doser av stimulerende «sannheter og synspunkter» – og en vakker dag kommer kanskje erkjennelsen sigende innover enkelte unge utdanningskandidater: Kirurgifaget er så fantastisk nettopp fordi det dreier seg om så mye mer enn kun å operere...

Jon Arne Søreide

Kirurgisk avdeling
Stavanger universitetssjukehus

Blandet om «stress» og helse

Cary L. Cooper, red.

Handbook of stress medicine and health

2. utg. 440 s, tab, ill. London: CRC Press, 2004.
Pris EUR 150
ISBN 0-8493-1820-3

Boken henvender seg til alle som er opptatt av «stress» og helse. På tross av tittelen kan den ikke betraktes som en håndbok. Noen av bokens 19 kapitler (14 figurer) er skrevet av internasjonalt kjente forskere. Svakheten er at

kapitlene ikke henger sammen, man får ingen helhetlig fremstilling. Valget av emner synes tilfeldig. De ulike kapitler opererer sågar med forskjellige definisjoner av «stress». Bakgrunnen for de fleste forfatterne er psykologi, psykiatri eller ledelse.

Kapitlet om «conceptual issues» diskuterer begrepet stress og påpeker problemer ved alle definisjoner. Forfatterne beslutter at stress dreier seg om noe som er intenst og negativt: «So overall, it seems fair to say that studies on stress are, for the most part, studies on distress.» De bruker stress om effekter som er negative, i strid med fysikk, biologi og medisin. Definisjonen er i kon-

flikt med grunnforskning om mestring (self-efficacy). Kroppslige responser er ofte lavere når man innser at kravene overskrider egen yteevne enn når man forventer å mestre.

Flere kapitler i boken handler om distress. Men boken inneholder flere gode kapitler. To kapitler om psykologiske faktorer og kreft gir en grundig gjennomgang av kunnskapsstatus, noe som er nyttig i et felt hvor massemedier og selgere bombarderer oss med sensasjoner. Det er også en god oversikt og kritisk gjennomgang av forskningen om psykologiske påkjenninger og immunforsvar. Töres Theorell gir en kort og god oversikt over arbeid og hjerte- og karsykdommer, et felt hvor han selv har gitt vesentlige bidrag. Michiel Kompier gir en grei oversikt over arbeidsmiljø og arbeidsinnhold og modeller som beskriver dem. Også tiltak er beskrevet, men på en overfladisk måte. Man savner omtale av virkninger av nedbemanning og liknende og en kritisk gjennomgang av kunnskapsstatus for arbeid og helse.

Noen egenskaper kan bidra til motstandsdyktighet mot påkjenninger. «Hardiness» diskuteres på forståelig og kritisk måte sammen med negativ affektivitet, sans for humor, religiøsitet, etc. Begrepene sosial støtte og kontroll er også godt behandlet i boken. Sosial støtte innebærer både hjelp, informasjon og tilbakemeldinger i tillegg til emosjonell støtte, og avhenger av et samspill mellom den som gir og den som mottar støtte. James Pennebaker beskriver forskning som viser at prosessen å skrive om problematiske hendelser kan bedre helse.

To kapitler omhandler utbrenthet, begge skrevet av «utbrenthetens mor» Christina Maslach og Michael Leiter. De skriver at «causal assumptions have rarely been able to be tested directly», men presenterer et temmelig ukritisk gjennomgang av utbrenthet og tiltak. De få prospektive undersøkelser som finnes, er ikke nevnt. Diskusjonen om relasjon til depresjon, «job-related neurasthenia», kronisk tretthetssyndrom og negativ affektivitet er overfladisk. Kapitlet om tiltak omtaler egne bøker, tiltak og kartleggingsinstrumenter som Leiters firma selger. Et kort kapittel om «the role of stress in mental illness» gir lite ny kunnskap.

En lettfattelig introduksjon til endokrine manifestasjoner av stress er preget av forfatterens interesse for kortikotropinfrigjørende hormon. Det er slående at boken ikke har et eget kapittel om de autonome nervesystemer. Alt i alt en bok med noen gode og nyttige kapitler, men den forsvarer ikke betegnelsen håndbok.

Stein Knardahl

Statens arbeidsmiljøinstitutt
Oslo